

Războiul pentru independență în teatrul popular

Războiul pentru Independență a avut un ecou larg în popor. În afară de lirica țesută pe această temă, lirică bogată, plină de duioșie și de sentiment național, s-a născut și o dramaturgie populară, contaminată, poate, și de acea literatură dramatică mai modestă, minoră, care s-a dezvoltat paralel cu aceea scrisă pentru marele teatru și care era destinată serbărilor școlare, feluritelor scene ale amatorilor existente la acea vreme. Inflăcărâte și entuziasmante de înfăptuirea marelui act național, multe nume, afundate, azi, în anonimat, au compus scenete și tablouri alegorice pe tema Războiului pentru Independență. Când ecoul faptelor eroice de la Plevna sau Grivița era încă proaspăt, serbările de sfârșit de an, în școlile primare, aveau în repertoriu și cîte o asemenea piesetă național-patriotică sau moral-socială, pe tema acestor fapte și cu aceste personaje. Mă opresc numai la una, care a dat, apoi, naștere *obiceiului* statornicit și în ființă pînă astăzi.

Prin 1900, în Frumoasa de Teleorman, învățător la școala de acolo era Ioniță Smîrdioșanu. Acesta, la serbarea de sfârșit de an din anul 1902, a jucat, cu copiii, un act, *Curcanii*, inspirat, se pare, dintr-o lucrare a lui Th. Speranția. Actul său a impresionat, desigur, fiindcă, în anul următor, *Curcanii* a fost „cîntat” și în sat, cu ocazia sărbătorilor de iarnă, și a prins să devină obicei, răspîndit la Păuleasa, Conțești, Bragadiru și în alte sate de pe această linie. Pe textul, transmis oral, Gogu Dobrescu, învățător din Conțești-Teleorman, a „montat”, apoi, actul *Curcanilor*, la o serbare de sfârșit de an, în 1936. Dar, cu timpul, textul s-a degradat, a devenit o variantă (cu multe șarade în el). Textul de la Frumoasa l-am găsit, cu mulți ani în urmă, în 1945, la Tarcău-Neamț, la Ghiță Oancea. Aici, la Tarcău, i se spunea, însă, *Halim* sau *Predarea lui Osman* și fusese adus de la Tîrgu-Neamț, unde, de asemenea, s-a bucurat de o circulație foarte largă. „premiera”, aici, spunîndu-mi-se că ar fi avut loc în anul 1880, de Crăciun. Am cules varianta din Tîrgu-Neamț (pe care o comunic mai jos) de la Vasile I. Cojoc, locuitor al urbei.

Ca în multe situații, întîmplarea mi-a fost în ajutor ca să aflu amănunte extrem de prețioase din anii 1880 și următorii, despre această piesetă. În 1958, umblam pe Schit-Neamț, pe valca Bistriței, după materiale privind teatrul popular. Am ajuns și la Aron Armbrister, care, la data aceea, număra 95 de ani de viață. M-am dus la Aron cam cu îndoială; vîrsta lui matusalemică mă făcea să mă îndoiesc că voi afla mare lucru. M-am înșelat! Aron avea o memorie excepțională. Mi-a povestit, cu un farmec pe care nu-l voi uita niciodată, cum se desfășurase premiera piesei. Un frate mai mare de-al lui jucase în ea. Textul îl căpătaseră de la Vasile Ciucanu, pe atunci, în 1880, învățător la Pometea, mahala a Tîrgu-Neamțului. Ei socoteau că Ciucanu s-ar fi inspirat dintr-o carte. Cum o fi fost, Ciucanu le-a îndrumat spusa și mișcările, le-a fost regizor. Costumația, nemaipomenită. Găsiseră, în acel an, tot ceea ce le era necesar. Fratele lui Aron, fost soldat la roșiori, era cel mai tînăr dintre „actori”; ceilalți, tot tineri, cu armata făcută, iar unii, chiar însurați. „Șeful” trupei descoperise un landou, la Sturdza. Așa încît Generalul Cerechez, avîndu-l alături pe Osman pașa, își făcu apariția în landou, în piața unde se dăduse primul spectacol public. Spectacol, cum s-ar zice, în aer liber. Landoul era escortat de zece roșiori, toți, pe cai albi. Tîrgul, cu mic cu mare, ieșise să vadă fastuosul alai. Le-a trebuit mult timp cetățenilor pînă a se dumiri că ceea ce vedeau era teatru, și nu miscaiva cortegiu regal. Trupa a dat vreo patru spectacole în piață; nimeni nu se îndura să plece. Spectacolul uluise, fascinase, pur și simplu, ulița tîrgului. Actorii se întrecuseră pe ei înșiși. Apoi, an de an, spectacolul a fost reluat — bineînțeles, fără landou. Trupa umbla din casă în casă, în Tîrgu-Neamț, iar piesa *Jianu*, care își făcuse mai de mult debutul aici (prin 1885), nu știrbise nimic din gloria noului spectacol. Pînă în '920, cînd altă piesă a teatrului popular, *Masa verde*, îl întunecă, oarecum, în orice caz, îl împinge pe un plan secund al interesului.

De la Tirgu-Neamț, *Predarea lui Osman* sau *Căderea Plevnei* (avea două nume) s-a răspândit, fulgerător, spre Piatra-Neamț, Pașcani, Fălticeni, Roman și Iași. Dar, patria piesetei a rămas județul Neamț, unde este și astăzi în circulație.

Textul lui Vasile Ciucanu a încetat pe alți anonimi, care au compus, plecând de la el, versiuni sau variante. Unele, izbutite, mai înzestrate poetic sau dramatic altele, mai modeste. Transmisiunea orală a degradat, firesc, textul original; încât, la Almaș-Neamț, el circulă într-o versiune scurtă, numită, aici, *Generalul Cerchez*.

Textul pe care-l public circula și astăzi, la Tirgu-Neamț și în satele vecine.

Horia Barbu Opreșan

Predarea lui Osman

Personajele:

OSMAN PAȘA
HALIM
ABDU SULIMAN
GENERALUL CERCHEZ
SOLDAȚI TURCI, număr variabil
SOLDAȚI ROMÂNI, număr variabil.

Costumația. *Osman pașa are în cap un fes roșu, pe care este brodată, cu fir de aur, Seniluna. În rest, o tunică militară turcească; are decorații și leduncă în fir de aur; este încins; are sabie cu mînerul bătut cu pietre scumpe; pantaloni, gen șalvari, din mătase roșie; cisme.*

Halim și Abdu Suliman sînt îmbrăcați la fel, dar mai puțin luxos.

Generalul Cerchez, ca un ofițer — general — în ținută de campanie.

Soldații turci sînt în număr variabil; Osman pașa are lângă el, în permanență, o gardă; de asemeni, și ceilalți generali sînt însoțiți de soldați; soldații au în cap fes roșu; în rest, ținuta de soldat, pe care actorii au luat-o din pozele timpului; au iatagane.

Soldații români sînt roșiori și, ca atare, îmbrăcați ca roșiorii din armata română a anului '77—'78.

TOȚI (cîntă):

Oștile stau față-n față,
Strînse în cîmpul de război.
Lupta-i gata să-nceapă,
Luptă crîncenă d-apoi.
O, tu, maică întristată,
În acest amar și trist minut,
Îți trimit încă o dată
Încă o dată un sărut.
Astăzi patria ne cheamă,
Pentru ea ca să luptăm.
Caută, dar, iubită maică,
Orice dor să-l dăm uitării,
Și de mine mîndră să fii.
C-ai un fiu care luptă
Sub al țării drapel.
Și cînd vestea morții mele
Pin' la tine va veni
Caută-n munți și-n tre vilcele,

Trupul meu spre a-l găsi.
Negăsindu-l, tu te-ntoarce
Și-ți îndreaptă ochii spre cer,
Întru rugă caldă și fierbinte,
Pentru toți cei ce pier,
Sub al țării drapel.

ABDU SULIMAN:

Eu sînt Abdu Suliman
Și sînt trimis de sultan
Cu tare îndrăzneală,
Să port război în țară.
Pe români să-i nimicesc,
Și pe ruși să-i potopesc.

*OSMAN PAȘA:

Tu, Abdu Suliman,
Trimis de sultan,
Pe români să mi-i supui,
Și rușilor să le arăți,
Vitejia turcească!

(Soldașilor.)

Băieți !
Voi teamă să n-aveți
Că România-i țară mică
Și pe dată o zdrobim,
Și pe ruși îi nimicim.

ABDU SULIMAN :

Prea mărite gazi,
Și sfinte Mahomed,
În viață eu am dat
Plept cu mii de ghiauri
Și întotdeauna am ieșit învingător !

OSMAN PAȘA :

Ei, Halim, ia spune,
Cu războiul ce mai este
Și de acolo din focul luptei
Ce mai veste ?

HALIM :

Din război,
O veste bună
N-avem încă.
Noi trimitem oaste, oaste,
Și Curcanii ne-o mănîncă.

OSMAN PAȘA :

Ce Curcani, Halim, ia spune,
Doar sînt rușii și românii ? !

HALIM :

Cu Curcanii, luminate,
De un ceas mereu vă spun !

OSMAN PAȘA :

Ce Curcani ? !
De curci vi-i frică ?
Aduceți, aici, Curcanii,
Să-i mănînc eu singur fripți.

ROMÂNII (cîntă) :

Osman moare de-ntristare,
Că se vede la strimtoare.
Scoală, Osman, te deșteaptă,
Să vezi Plevna-nconjurată,
De români cu spada lată
Și de ruși cu-armata toată.
Fata lui gazi Osman,
Grivița, poartă un colan,
Și colanul-i de oțel.
Joacă fulgerii pe el.
Alelei, Griviță, fa,
Eu colanul ți l-oi lua,
Și-napoi nu ți l-oi da.
Tu ești fată de păgîn
Eu sînt viță de rumân.
Tu ești pentru sărutat,
Eu sînt voinic de luptat.
La deschide-ți sînal tău,
Că de nu,
(Zău) ți-l deschid eu !

GENERALUL CERCHEZ :

(O) păgîne din răsărit,
Ce furtună te-a adus
Aici, pe pămîntul meu,
Primitor de Dumnezeu ?
Într-o clipă am să te fac
Făr' de cap și făr' de steag.

OSMAN PAȘA :

Nu te-ai crede, generale,
C-ai putere atît de mare,
Cu-o armată atît de mică,
Să-ți știu de frică !
Nu ți-e frică, generale,
De această cutezare ?
De paloșul meu scîpitor,
Ce are să te înfioreze
Și capu' să ți-l reteze ?
GENERALUL CERCHEZ :

Nu, bre, Osman,
Că Plevna voastră
Este înconjurată
Și de români va fi luată.
Armatele tale, nouă se vor închina,
Iar tu singur sabia îmi vei da.

OSMAN PAȘA :

Te-nșeli, generale,
La ceea ce vorbești.
Nu știi că Osman pașa
E nebiruit ?
De frica țării mele
Și a lui Mahomed,
Tremură tot pămîntul.
Ienicerii mei,

Pui de lei.
Un semn să le fac,
Lăsați steagu' și fugiți,
Lăsați casă și părinți.
Eu Plevna nu voi da
Și nu mă voi preda !

GENERALUL CERCHEZ :

De trei luni,
Eu Plevna bombardez.
Cu voie sau fără voie,
Ai să te predai.

HALIM :

Osman, bre,
Bre Osman !
Plevna-i înconjurată
Și de români va fi luată.
Trebuie să ne' predăm !

OSMAN PAȘA :

Allah din cer și tu, sfinte Mahomed,
Mă lași pe mine, astăzi,
Cu lacrimi pe obraz.
Sînt rănit și învins
De acest popor mic
Strașnic de viteaz.
(Generalului Cerchez.)
Predau sabia mea
Că nu mai pot lupta cu ea !

GENERALUL CERCHEZ :

Primesc această sabie din mîinile tale
Pe care o voi depune la picioarele
Majestății-Sale.

TOȚI (cîntă) :

Români, trompeta sună,
Veniți, eu mic, cu mare,
Armata noastră vine
Cu steagul tricolor.
Aduceți flori frumoase
Să-ncingem fruntea lor !